

# مصدق

## و مبارزه برای قدرت در ایران

فرزانه طاهری

حال که چپ دومین ترجمه منتشر می‌شود، علی‌حسابی رهبر در ایران و جهان به‌طور کلی در حال فروپاشی است. این ترجمه را خواننده و اصلاح‌گرفنده به

دکتر محمدعلی همایون کاتوزیان

ترجمه‌ی فرزانه طاهری

۷۷/۱۰۰۷

دکتر محمدعلی همایون کاتوزیان

ترجمه‌ی فرزانه طاهری

۳۷۰۶۶۸۸

۷۷/۱۰۰۷

۷۷/۱۰۰۷

تساوی در همه جا به معنی برابری نیست و برابری در همه جا به معنی تساوی نیست. این دو مفهوم را نباید اشتباه گرفت. تساوی به معنی برابری است و برابری به معنی تساوی است. تساوی به معنی برابری است و برابری به معنی تساوی است. تساوی به معنی برابری است و برابری به معنی تساوی است.

۳۷۰۶۶۸۸  
۷۷/۱۰۰۷  
۷۷/۱۰۰۷  
۷۷/۱۰۰۷



نشر مرکز



## فهرست

۱	یادداشت مترجم برای چاپ سوم	
۱	مقدمه چاپ دوم انگلیسی	
۳	یادداشت مؤلف بر ترجمه فارسی	
۳	پیشگفتار	
۵	۱. از میرزا محمد تا دکتر مصدق السلطنه	
۵	در آغاز	
۷	نماینده ناکام	
۱۰	نخستین دکتر حقوق	
۱۲	پی‌نوشت‌های فصل ۱	
۱۴	۲. فعالیت‌های علمی، اجرایی و سیاسی	
۱۴	مدرسه حقوق و علوم سیاسی	
۱۹	چگونه باید دزد نگرفت	
۱۹	مهاجر و والی	
۲۳	کودتای ۱۲۹۹ و پس از آن	
۲۹	پی‌نوشت‌های فصل ۲	
۳۲	۳. اپوزیسیون و انزوا	
۴۶	سقوط رضاشاه	
۵۰	پی‌نوشت‌های فصل ۳	
۵۳	۴. اشغال و دوره فترت	
۵۳	اشغال کشور به دست نیروهای بیگانه	
۵۹	هیئت حاکمه سیاسی	
۶۴	حزب توده	
۶۶	پی‌نوشت‌های فصل ۴	
۶۸	۵. نماینده اول تهران	
۶۸	فراکسیون یک‌نفره در مجلس (۵-۱۳۲۳)	
۷۳	نفت شمال ایران و سیاست موازنه منفی	



## از میرزا محمد تا دکتر مصدق السلطنه

(۱۲۹۳-۱۲۶۱)

### در آغاز

وقایع نگاری به سال ۱۲۷۶، با این تصور که مصدق بیست و پنج ساله است، چنین می نویسد:

میرزا محمدخان مصدق السلطنه را امروز از طرف شغل مستوفی و محاسب خراسان گویند؛ لکن رتبه و حسب و نسب و استعداد و هوش و فضل و حسابدانی و عاملی این طفل یکشبهه که ره صدساله می رود بالاتر از استیفاء اول و محاسب بودن ایالات و ولایات است. هر شخص قابل و لایقی می تواند خود را با بضاعت مالی به استیفاء و محاسبه نویسی ولایتی برساند؛ لکن مشارالیه مراتب دیگر دارند که بر عظم ایشان می افزاید... چنین شخصی که در سن شباب این طور جلوه گری کند، باید از آیات بزرگ گردد.<sup>(۱)</sup>

متن بالا یک سال پس از انتصاب مصدق به مقام مستوفی خراسان در چهارده سالگی نوشته شده است.

مصدق در سال ۱۲۶۱ در خانواده ای متمکن و بانفوذ و دیوانی<sup>(۲)</sup> به دنیا آمد. پدرش میرزا هدایت الله وزیر دفتر بود، پسرعموی میرزا یوسف مستوفی الممالک که زمانی صدراعظم ایران بود. وزیر دفتر از اخلاف بلافضل آقامحسن آشتیانی، بزرگ «خاندان» آشتیانی، بود که در دو قرن اخیر خاستگاه مردانی بوده است با استعدادی چشمگیر در عرصه سیاست و امور اجرایی و علمی.<sup>(۳)</sup>

مادر مصدق ملک تاج خانم نجم السلطنه بود: از طرف پدر نتیجه فتحعلی شاه، خواهر عبدالحسین میرزا فرمانفرما، و دخترعموی ناصرالدین شاه قاجار، پادشاه وقت در زمان تولد و جوانی مصدق. برادرش عبدالحسین میرزا فرمانفرما — بزرگ خاندان فرمانفرمایان